

Читання як життєва стратегія розвитку учнів початкових класів

(з досвіду роботи вчителя початкових класів вищої категорії, старшого вчителя, Миколаївської гімназії №11 Білої Тетяни Вадимівни)

У сучасному суспільстві спостерігається цифровізація в усіх сферах діяльності людини. У закладах освіти все більше використовуються технічні засоби навчання. За межами закладу освіти діти користуються без нагальної для того потреби телефонами, планшетами. Інтерес до гаджетів виникає з раннього віку, дітям подобається проводити час біля екрана – віртуальна ігрова реальність викликає у них стійкий інтерес. Діти опановують комп'ютер раніше, ніж вчать читати, орієнтуються в гаджетах краще, ніж у книгах. В основі успішного навчання лежить навичка читання. Тому виникла потреба у формуванні інтересу до книги.

Читач у дитині починається раніше, ніж вона навчиться читати. Дитина-слухач – це вже читач. Формування в дитині читача, стоїть перед дорослими. Читання було й залишається основним засобом передавання та сприйняття знань. Саме читання дозволяє якісніше сприймати, запам'ятовувати, систематизувати й аналізувати інформацію. А той, хто володіє інформацією - володіє світом (Вінстон Черчілль).

Як пробудити інтерес до читання, як його розвивати, підтримувати – ось одне з найважливіших завдань школи. Педагогічним колективом Миколаївської гімназії №11 проаналізовано державну Стратегію розвитку читання на період до 2032 року – «Читання як життєва стратегія», – що визначає основну мету, цілі й завдання щодо реалізації державної політики з підтримання й розвитку читання.

У Загальній частині Стратегії обґрунтовано важливість «набуття звички читання як щоденної практики, необхідність формування читацької грамотності для здобуття якісної освіти, розвитку критичного мислення, самореалізації, читання як одного з ключових чинників розвитку й реалізації людського потенціалу.

Для освітньої галузі в Операційному плані реалізації у 2023–2025 роках Стратегії розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» окреслено Стратегічний напрям II – «Формування звички і потреби в читанні. Читання як тренд» – і визначено стратегічну ціль.

Досягнувши її, здобувачі освіти сприйматимуть читання як невід'ємну складову освітньої практики упродовж життя.

Реалізації мети сприятиме виконання таких пропозицій:

1. Провести у закладах освіти моніторинг щодо читання здобувачами освіти. Проаналізувати сучасний стан читання учнів. З'ясувати причини зниження інтересу дітей до читання. Встановити причинно-наслідкові зв'язки між несформованістю вміння читати й інтелектуальним та культурним розвитком, зниженням уваги, збідненням спектра емоцій, нездатністю вчитися, аналізувати, здійснювати інші мисленнєві операції, моделювати, неспроможністю генерувати нові знання, ідеї, критично, креативно й інноваційно мислити і діяти.

2. Розв'язання проблеми вбачаємо у розробленні на рівні школи програми і реалізації її в опануванні читацькою грамотністю, що є не лише основою успішного навчання в школі, а й необхідною навичкою для подальшого дорослого життя.

3. З метою створення умов для опанування різних сучасних читацьких технік, впровадження інтерактивних методів та ігрових технік читання в освітній процес, активізувати методичну роботу вчителів шляхом проведення заходів, які сприяють підвищенню педагогічної майстерності. (Додаток 1)

4. Адміністрації закладу освіти сприяти впровадженню нових технологій навчання та вчительських лайфхаків в освітній процес. Застосовувати різні форми стимулювання щодо підвищення мотивації педагогів до інноваційної діяльності. Узагальнити досвід учителів-новаторів. Поширити досвід шляхом проведення відкритих уроків, виставлення матеріалів на сайті школи.

5. Створити умови щодо оволодіння різними читацькими техніками, інноваційного розвитку читання на рівні загальної середньої освіти. Врахувати в освітні програми застосування технік творчого письма («creative writing») та критичного читання текстів різних видів (зокрема, художніх, публіцистичних, навчальних, наукових текстів, медіатекстів) (4-9 класи).

6. Забезпечити гейміфікацію процесу читання для здобувачів загальної середньої освіти.

7. Задля популяризації читання, як інструменту розвитку критичного мислення й досягнення успіху у навчанні і в житті, провести ряд заходів, які заохочують здобувачів освіти до оволодіння читацькою грамотністю. (Диспут «Чи замінить інтернет книжку?», конкурси, ток-шоу тощо).

8. Щоб дитина стала компетентним читачем, активізувати роботу бібліотекарів, поповнити книжковий фонд бібліотеки новою сучасною літературою, покращити умови перебування дітей в бібліотеці.

9. Організувати роботу з батьками, які повинні правильно мотивувати дітей до читання:

- систематичне читання книг вголос батьками;
- створення затишного місця для читання (коли у дитини є своє особливе читацьке місце, то варто покласти туди декілька книг, тоді дитина буде автоматично йти до свого читацького куточка, захопивши з собою ще якусь книгу.

(Додаток 1)

Прийоми на уроках читання:

1. П'ять хвилин «Читання для себе», мовчки або вголос (про себе).
2. Розчитування. Для того, щоб дитина підготувалася до читання на уроці, змогла одразу швидко та чітко вимовляти слова в тексті, на початку кожного уроку пропонуємо використовувати таблиці для розчитування.
3. Швидкомовки, спотиканки, читання «Хмари» слів, ребуси зі складами (тренуємо зорове сприймання інформації).
4. Читання через дзеркало, методом Леонардо да Вінчі (це зацікавить дітей, адже всі люблять шифри й таємниці).
5. Читання за годинниковою стрілкою типу Архімедової спіралі.
6. Читання справа наліво.
7. Вправа «На одному диханні». Подані стовпчики слів прочитати на одному диханні.
8. Вправа «Прочитай по губах». Чітке артикулювання звуків, щоб інші могли за рухами губ прочитати слово.
9. Вправа «Скоромовку скоро скажемо». Відпрацювати навички правильного та швидкого вимовляння найуживаніших слів.
10. Вправа «Чистомовку кажи чисто». Логопедичні чистомовки та вправи на автоматизацію звуків у словах та реченнях допомагають вимовляти слова чітко та зрозуміло.
11. Вправа «Читай, як актор». Прочитайте поданий віршик з різними інтонаціями.
12. Вправа «Читай, як диктор». Прочитайте текст правильно та виразно, як диктор на телебаченні.
13. Вправа «Не спіткнись». Прочитайте уважно і знайди слово, що відрізняється однією літерою.
14. Вправа «Де шпигун»? Прочитайте уважно й знайдіть зайве слово.

15. Вправа «Щоб речення зрозуміти — слова треба розділити»

СОНЦЕЯСНЕЄВСТАЄБУДЕДЕНЬГАРЯЧИЙ.

16. Вправа «Сходинки-слова».

17. Вправа «Покажу словечко — знайдіть його містечко». Прочитайте уважно текст. Знайдіть речення, у якому є слово, що написано на дошці. Учитель прикріплює до дошки демонстраційну картку або пише слово на дошці.

18. Вправа «По стежці». Прочитайте правильно слова, рухаючись по стежці.

19. Вправа «Хто прислів'я складе, той мудрість знайде». Потрібно переставити слова так, щоб вони утворили відоме прислів'я.

читає	той	Хто	знає	багато	все
-------	-----	-----	------	--------	-----

20. Вправа «Склади слова з літер слів». Шкарпеточка (рак, перо, шпак, точка, пара, Петро, карточка...);

21. Вправа «Утвори за зразком:

дерево — дерев'яний

солома — солом'яний

читати — читання

шити — шиття.

22. Гра «Розгадай анаграми-слова», анаграми-тексти.

23. Вправа «Кожній букві — своє місце». Назви подані літери, поміркую. Перестав їх так, щоб вийшло знайоме тобі слово.

ГИНАК (*книга*)

РУЖЛАН (*журнал*)

КАВІТЛИС (*листівка*)

ТАЗЕГА (*газета*)

24. Перестав букви, щоб вийшло нове слово

Село - осел

25. Буквені загадки: Знайдете мене у Києві, Каневі, Корсуні (буква **К**).

26. Вправи на розширення кута зору. Темп читання дитини багато у чому залежить від ширини поля зору, тобто від кількості слів, що сприймаються нею за час однієї зупинки очей та кількості зупинок.

Таким чином, можна зробити висновок: швидше читати — означає «ширше дивитися», тобто захоплювати у поле зору якомога більше слів. Для цього потрібно:

! зменшити число зупинок очей;

! збільшити число слів, що сприймаються за одну фіксацію.

27. Вправа «У квадраті чарівному прочитай слова». Будь уважним. Прочитай слова у рядках і колонках.

В О В К	С Н І Г	П Л О В
О Р Е Л	Н О Г И	Л И С А
В Е Н А	І Г О Р	О С Р Т
К Л А С	Г И Р І	В А Т А

28. Вправи з таблицями Шульте (таблиці чисел від 1 до 25, де числа розташовані у випадковому порядку).

29. Вправи з таблицями Швайко (навчання вертикального руху очей, таблиці читаються згори донизу). Вправи на розвиток оперативної пам'яті.

30. Зорові диктанти. Встановлено, що розвиток техніки читання часто слабо розвивається через нерозвинену оперативну пам'ять. Робота над її розвитком ведеться за допомогою зорових диктантів, що були розроблені І.Т. Федоренко.

Робота відбувається у такій послідовності:

колективне читання речення — індивідуальне читання про себе — закриття запису та запис речення у зошит — перевірка правильності написання.

Починати демонстрацію речень потрібно з одного речення, поступово доводячи до п'яти-шести речень одночасно. Після цього завдання можна ускладнити такими прийомами:

- запишіть перше та четверте речення;
- запишіть друге, четверте та шосте речення;
- запишіть речення з другого по шосте;
- запишіть речення у зворотному порядку.

31. Вправа «Запам'ятайте слова із заданим звуком». Наприклад: *Дж*

Джміль ромашці щось на вушко продзижчав і полетів.

Дикий мак по-джентельменськи підслухати не схотів — і голівку відхилив.

32. Вправа «Поясни: чому? Навіщо?» Після читання речення, щоб уточнити прочитане, учитель або учні можуть поставити запитання. Якщо дитина не може одразу відповісти, то пропонуємо їй прочитати речення повторно. Доки дитина не відповість на запитання.

33. Види читання, що впливають на розвиток швидкісного читання

- Читання учнями вголос.
- Напівголосне читання.
- Мовчазне читання.

- Вибіркове читання.
- Вибіркове читання за малюнками.
- Вибіркове читання за запитаннями.
- Читання в особах.
- Читання ланцюжком.
- Дати повні відповіді на запитання до тексту, зачитати їх.
- Читання на одній ноті.
- Чергування голосного й мовчазного читання.
- Читання зі зміною темпу.
- Читання-гудіння (напівголосно).
- Читання виду «Пташиний базар».
- Зачитати питальні (окличні) речення.
- Читання тексту з першою закритою буквою у слові.
- Читання тексту з пропущеними словами.
- Читання за смужкою.
- Емоційне читання зі зміною голосу.
- Відшукування рядків та їх читання заданим планом.
- Читання в темпі скоромовки.
- Читання під музику.
- Читання абзацами.
- Читання діалогів.
- Читання слів з певною буквою (наприклад з буквою **-і-**).
- Читання тексту з відривом від тексту.
- Читання напіввідкритого тексту.
- Читання з вистукуванням ритму.
- Помірне читання.

34. Вправа «Блискавка». Корегує верхню межу індивідуального діапазону швидкості. Вправа виконується у такий спосіб: учитель готує текст для читання мовчки; за командою «блискавка» діти швидко із розумінням читають уривок; за командою «грім» учні зупиняються і рахують кількість прочитаних слів. Далі визначаємо, хто читав як «блискавка», а хто на рівні «грому».

35. Вправа «Віконце» запобігає регресії очей та перечитуванню під час швидкого читання. Під час виконання вправи учні накладають невелику смужку паперу на сторінку книги чи підручника розміром приблизно 30×100 мм, в якій вирізано віконце. Цей реманент діти використовують як вказівку, просуваючись рядками та читаючи слова у віконечку.

36. Вправа «Небо-кидок» сприяє орієнтуванню на сторінках підручника чи книги, тренує навичку миттєво знаходити потрібний абзац, а згодом будь-яке місце читання. Після команди «Кидок» діти пошепки читають текст 10–20 секунд, потім учитель дає команду «Небо».

Діти сприймають це як сигнал підняти голови, опустити руки та «загубити» речення (текст), яке читали; після сигналу «Кидок» школярі шукають «загублене» місце і продовжують читання; вправа повторюється 3-4 рази.

37. Вправа «Буксир» використовується для коригування читання про себе і читання вголос із дотриманням інтонації та смислових наголосів. Педагог читає уголос, а діти – мовчки (тільки очима) або пошепки, не відстаючи від учителя. Після прочитання одного-двох речень разом із керівником діти продовжують читати самостійно (мовчки). Тоді знову з учителем, який читає текст голосно. Так повторюємо декілька разів; перевірка розуміння прочитаного – запитання за змістом.

38. Вправа «Читання парами за партами», під час виконання якої вчитель пропонує читати текст, краще діалог, двом учням, один з яких слабший. Він, природно, буде відставати. Тут важливий саме психологічний аспект, тому вчитель має задати мажорний лад задля підтримання атмосфери змагання.

39. Вправа «Детектив». Дитина має знайти, слова серед букв, хаотично розташованих у словах; розділити слова «зліплені» у реченнях.

40. Вправа «Світлофор». Дитина читати слова про себе, бути уважною, називаючи вголос не ті самі слова, а кольори, якими вони написані.

41. Вправа «Регулювальник». Сприяє зростанню концентрації. Дитина має читати літери вголос і одночасно піднімає ту руку, першу букву якої написано внизу.

42. Скімінг (зняття вершків) включає в себе читання великого обсягу матеріалу за менший час. На відміну від сканування, спочатку вам потрібно отримати основну ідею матеріалу, перш ніж шукати певні деталі. Це краще всього підходить для науково-дослідних робіт.

43. Інтенсивне читання (5-9 кл.) є найбільш трудомістким із усіх методів читання. Головна мета тут – запам'ятати інформацію надовго. Цей метод рекомендується філологам, так як він допомагає по-справжньому зрозуміти сенс слів у контексті. Але він також відмінно підходить для аналізу звітів і докладних досліджень. При використанні в поєднанні з скімінгом і скануванням, інтенсивне читання може розширити горизонти і допомогти вам виділити і запам'ятати важливу інформацію.

44. Екстенсивне читання. Екстенсивне читання зосереджено на читанні для задоволення. Ви обираєте свій власний матеріал, свій темп, а також те, як ви будете інтерпретувати зміст.

Ця стратегія добре підходить не тільки для художніх робіт, але і для поліпшення письмових навичок і розширення словникового запасу.

45. Читання за ребус-методом. За його допомогою читання перетвориться на цікаву гру!

- Від слова беремо тільки перший звуковий склад.

- Утворюємо нові слова з перших складів слів, задіяних у грі.

46. Підвищення словникового запасу. Регулярне введення нових слів та пояснення їх значення. Складання речень з новими словами чи їх обговорення в групах. Організація тематичних тижнів, де акцентується увага на певних групах слів, проведення ігор зі словами, як-от «слово дня», де учні мають використовувати нове слово протягом дня у своїх висловлюваннях.

47. Критичне читання (4-9кл.). Читайте та оцінюйте сильні і слабкі сторони тексту.

48. Використання мнемотехніки (сукупність спеціальних методів і способів, що полегшують запам'ятовування шляхом утворення штучних асоціацій.)

49. Гейміфікації уроків читання: одним із таких Інтернет-інструментів, є **Learning.ua**, – містить багато видів інтерактивних завдань, вправ, ігор, готових до використання.